

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European „Politica spațială europeană”

COM(2007) 212 final

(2008/C 162/03)

La 26 aprilie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a decis să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Consiliu și către Parlamentul European „Politica spațială europeană”.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 ianuarie 2008. Raportor: **dl Van Iersel**.

În cea de-a 442-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2008 (ședința din 13 februarie) Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 145 voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Din motive strategice, politice și economice, CESE sprijină în mod expres accesul independent al Europei la spațiu. De aceea, susține politicile prezentate în documentele Consiliului pentru spațiu, ale Comisiei și ale ESA ⁽¹⁾ în aprilie și mai 2007.

1.2 Orice politică spațială europeană ar trebui să aibă obiective pașnice, care să includă garantarea securității colective.

1.3 CESE consideră că activitățile spațiale europene, indiferent dacă sunt coordonate la nivel național, într-un cadru comunitar sau în cadrul ESA, vor genera beneficii vizibile în diverse domenii, cum ar fi cercetarea științifică, furnizarea necesară de infrastructură și date, precum și o gamă amplă de aplicații economice, rezultate din integrarea sistemelor spațiale și a celor terestre.

1.4 Până în prezent, conceptul ESA s-a dovedit a fi unul de succes. Legătura acestuia cu activitățile Comisiei va elibera cu siguranță un potențial suplimentar. Pentru aceasta, trebuie elaborate proceduri de cooperare și de repartizare a competențelor și a costurilor între Comisie și ESA.

1.5 Evoluțiile pe plan mondial — din SUA, Rusia, Japonia, China, India, națiuni deținătoare de tehnologie spațială — obligă Europa să ia și mai multe măsuri în calitatea sa de concurent și partener în spațiu. Pentru aceasta trebuie să se elaboreze rapid programe concrete și să se introducă o serie de proceduri decizionale care să poată ține pasul cu procesul decizional al celorlalți concurenți la nivel mondial.

1.6 În același timp, un proces decizional mai rapid, concertat ar îmbunătăți posibilitățile de a defini și, ulterior, de a îndeplini misiuni în concordanță cu nevoile utilizatorilor.

1.7 GALILEO și GMES sunt „vase amiral” ale Europei. Programele GALILEO trebuie să fie puse în aplicare cât mai repede.

1.8 Integrarea dimensiunii spațiale în cel de-al șaptelea Program-cadru (PC7) și în politicile comunitare trebuie să conducă la o abordare globală din partea direcțiilor generale

(DG-urilor) vizate. O asemenea lărgire a bazei de gândire strategică în cadrul Comisiei va avea un efect benefic asupra abordărilor globale la nivel național, care lipsesc adesea. În această privință, este de dorit să se acționeze concertat.

1.9 Toate statele membre, chiar și cele mai mici, precum și noile state membre, trebuie să beneficieze de politica spațială europeană, prin crearea unui număr suficient de posibilități pentru competențele științifice, precum și pentru capacitățile industriale cu înaltă calificare din Europa, atât în sectorul din amonte, cât și în cel din aval.

1.10 Prin politica industrială a ESA ⁽²⁾ de „profit echitabil” (*fair return*), fiecare țară își recuperează propriile investiții prin intermediul subscripțiilor și concesiunilor. În consecință, relațiile dintre guverne, ESA, întreprinderile private și institutele de cercetare reflectă modele profund înrădăcinate.

1.11 Până în prezent, principiul profitului echitabil a avut succes în dezvoltarea capacităților spațiale ale Europei. Cu toate acestea, maturizarea crescândă a pieței spațiale va necesita mai multă flexibilitate, deoarece, în general, modelele relaționale fixe nu favorizează inovarea industrială. Din cauza cererii pieței, a nevoilor utilizatorilor și dezvoltării serviciilor, este de așteptat ca în special IMM-urile să răspundă în mod corespunzător noilor cerințe și posibilități oferite de politica spațială europeană.

1.12 Pe de altă parte, modificările bruște ale procedurilor și relațiilor bine stabilite pot fi contra-productive, dacă se iau în considerare și discrepanțele mari dintre contribuțiile la ESA.

1.13 În consecință, CESE este în favoarea unei analize și a unui dialog transparente și deschise pe tema rezultatelor de dorit din partea Europei în următorii zece ani: ce obiective și instrumente instituționale corespunzătoare — în ceea ce privește ESA, Comisia și statele membre — sunt necesare pentru îndeplinirea unei misiuni europene comune și concertate. Printre altele, dialogul ar trebui să abordeze modul de finanțare a ESA, contribuția dinamică a întreprinderilor mijlocii, precum și menținerea unui nivel cât mai ridicat al concurenței.

(1) Agenția Spațială Europeană.

(2) ESA are propria politică industrială. Forma și conținutul acesteia nu trebuie confundate cu politica industrială de tip sectorial a Comisiei.

1.14 În această privință, responsabilitatea Comisiei în ceea ce privește aplicațiile și punerea accentului pe nevoile utilizatorilor sunt hotărâtoare. CESE contează pe faptul că vor fi asigurate de către Comisie dezbateri deschise și o implicare a sectorului privat, în special a IMM-urilor.

1.15 CESE se declară de acord cu Consiliul în privința importanței spațiului pentru domeniile apărării și securității, ceea ce ar trebui să stimuleze planificarea unor viitoare sisteme care să antreneze, la rândul ei, o mai mare apropiere între țările europene.

1.16 Deoarece granițele dintre aplicațiile civile și militare se estompează, ar trebui exploatate la maximum efectele așa-numitei „duble utilizări”.

1.17 În cele din urmă, comunicarea se dovedește vitală, CESE considerând că publicul ar trebui să fie mai bine informat în privința beneficiilor aduse de domeniul spațial în viața de zi cu zi.

1.18 O comunicare bine orientată privind politica spațială europeană ar trebui să presupună încurajarea orientării tinerilor către acest sector și, în general, ar trebui să-i atragă pe aceștia către studii științifice și/sau tehnice.

2. O nouă abordare privind politica spațială europeană

2.1 În cursul ultimului deceniu, instituțiile europene și grupurile operative la nivel național s-au ocupat tot mai mult cu dezbaterile noilor demersuri privind viitorul politicii spațiale europene.

2.2 În aprilie 2007, Comisia a publicat, în strânsă cooperare cu ESA ⁽³⁾, o comunicare privind politica spațială ⁽⁴⁾, o evaluare de impact aferentă și un program amplu de acțiuni avute în vedere de către ESA, Comisie și statele membre.

2.3 Pe baza comunicării Comisiei, Consiliul pentru spațiu ⁽⁵⁾ a adoptat, la 22 mai 2007, o rezoluție privind politica spațială europeană.

2.4 Această creștere a interesului, pe care o demonstrează documentele menționate mai sus, este stimulată de o largă varietate de evoluții globale și obiective strategice europene:

- potențiala utilizare a serviciilor spațiale, atât pentru rezolvarea a numeroase chestiuni, cât și ca instrument pentru o gamă largă de politici europene, precum mediul, securitatea, transportul, ajutorul pentru dezvoltare, coeziunea și educația, la acestea adăugându-se cercetarea;
- nevoia permanentă a Europei de a avea un acces independent la spațiu, ca o condiție necesară pentru o politică spațială europeană;

⁽³⁾ ESA (Agenția Spațială Europeană) este o organizație absolut independentă. La aceasta au aderat până în prezent 17 state membre. Nu toate statele membre ESA sunt și membre UE și nici toate statele membre UE nu sunt membre ESA. ESA este finanțată în comun de aceste state membre, pe baza unui „program obligatoriu” și a unor programe opționale.

⁽⁴⁾ COM(2007) 212 final.

⁽⁵⁾ Consiliul pentru spațiu este un Consiliu comun pentru spațiu, rezultat din fuziunea dintre Consiliul Competitivitate și Consiliul interguvernamental pentru spațiu, însărcinat cu luarea deciziilor privind politicile ESA.

- un număr din ce în ce mai mare de (noi) actori mondiali în acest domeniu și necesitatea ca Europa să joace un rol bine definit, atât în calitate de partener, cât și de concurent;

- spațiul ca sursă de inovare, competitivitate industrială și creștere economică;

- consolidarea infrastructurii științifice; societatea bazată pe cunoaștere și obiectivele de la Lisabona;

- necesitatea de a corela cercetarea europeană și aplicațiile;

- contribuția și rolul complementar al tehnologiei spațiale la tehnologiile și aplicațiile terestre;

- importanța spațiului pentru apărarea și securitatea europeană;

- estomparea granițelor dintre aplicațiile civile și militare ale tehnologiilor spațiale;

- conștientizarea faptului că statele membre, în mod individual, nu au capacitatea de a îndeplini cerințele unei politici spațiale credibile și, în consecință,

- necesitatea de a defini clar sarcini și mandate pentru instituțiile și organizațiile europene în materie de spațiu, și de a le așeza pe o bază nouă.

2.5 În 2003 și 2004, Comisia Europeană a prezentat o Carte verde și o Carte albă privind politica spațială. În ambele documente, principiile generale ale unei politici spațiale au devenit explicite. Acestea conțineau numeroase elemente — dintre care unele foarte progresiste — care sunt detaliate în comunicarea menționată anterior.

2.6 Prin rezoluția din 22 mai, Consiliul a confirmat faptul că sectorul spațial „reprezintă un bun strategic care contribuie la independența, securitatea și prosperitatea Europei și la rolul acesteia în lume”. Intensificarea cooperării europene în vederea furnizării de servicii spațiale în beneficiul cetățenilor reprezintă o chestiune esențială. Consiliul a corelat politica spațială cu Strategia de la Lisabona și a subliniat relevanța acesteia pentru politica externă și de securitate comună.

2.7 Rezoluția Consiliului insistă asupra obiectivului de constituire a Spațiului european de cercetare și reafirmă necesitatea cooperării dintre ESA și Comisie, care va veni în sprijinul eficienței, unei finanțări sporite a programelor europene și unei mai mari coeziuni între tehnologie și aplicații. Relația dintre ESA și Comisie va evolua pe baza experienței acumulate. Chestiunea cofinanțării infrastructurilor de bază deja existente (Kourou, Darmstadt) rămâne însă deschisă.

2.8 O chestiune esențială o reprezintă cooperarea și împărțirea sarcinilor între ESA și Comisie. ESA este lider în domeniul explorării și tehnologiei, Comisia fiind responsabilă pentru aplicațiile legate de propriile sale politici, precum transportul, mediul, securitatea și relațiile cu țările terțe, precum și pentru identificarea nevoilor de servicii îmbunătățite ale consumatorilor non-guvernamentali.

2.9 Un raport bun între costuri și beneficii în ceea ce privește programele din sectorul public va contribui la creșterea competitivității întreprinderilor industriale și comerciale private, fiind în special importante întreprinderile mici și mijlocii și industria furnizoare. În același timp, Consiliul recunoaște politica industrială a ESA, și în special principiul profitului echitabil din cadrul acesteia, ca instrument pentru încurajarea investițiilor și creșterea competitivității europene.

2.10 Este cert că rezoluția din mai 2007 permite trecerea la o nouă etapă, salutată cu mult entuziasm de către actorii principali ⁽⁶⁾.

3. Observații generale

3.1 Sectorul spațial este într-o evoluție rapidă. În cursul ultimului deceniu, CESE a salutat Cartea verde și Cartea albă a Comisiei privind politica spațială ⁽⁷⁾. CESE își reafirmă aprobarea față de noile inițiative adoptate de Consiliu, Comisie și ESA în mai anul trecut. Este simbolic faptul că progresele decisive privind politica spațială au loc la începutul secolului XXI. O nouă eră începe.

3.2 Evoluțiile mondiale în ceea ce privește spațiul au un impact tehnologic și strategic tot mai mare.

3.2.1 Politica spațială devine, fără îndoială, mai importantă, dacă nu indispensabilă, pentru atingerea obiectivelor terestre; cu alte cuvinte, aplicațiile spațiale sunt de o importanță vitală pentru îndeplinirea obiectivelor economice și sociale necesare pentru integrarea europeană.

3.2.2 În știință și cercetare, progresul în ceea ce privește astronomia și cercetarea planetară este evident. ESA beneficiază de rețelele existente, contribuind la acestea cu programe concentrate pe anumite teme și acțiuni de evaluare *inter pares*. Spre deosebire de universul științific, sectorul militar operează încă la nivel național.

3.2.3 Din punct de vedere strategic, Europa trebuie să își apere independența față de SUA și de Rusia și, tot mai mult, față de China, India și alte națiuni deținătoare de tehnologie spațială, care sunt în același timp concurenți și parteneri în spațiu. În general, poziția Europei în lume ar trebui să constituie punctul de plecare pentru orice politică spațială.

3.3 Rezoluția Consiliului pentru spațiu din 22 mai 2007 și documentele care o însoțesc, precum comunicarea Comisiei din 2007, evaluarea de impact aferentă, declarația directorului general al ESA și elementele preliminare ale unui program european comun, care include ESA, Comisia și statele

⁽⁶⁾ Printre alte comunicate de presă ale Comisiei Europene și ale ESA privind rezultatele Consiliului pentru spațiu din 22 mai, pot fi întâlnite titluri precum: „Consiliul pentru spațiu adoptă o politică spațială europeană de importanță istorică” și „Politica spațială europeană este de astăzi o realitate”.

⁽⁷⁾ Avizul CESE privind comunicarea Comisiei „Industria aerospațială europeană în fața provocării globale”, (raportor: dl Sepi), JO C 95, 30.3.1998, p. 11.
Avizul CESE privind Cartea verde privind politica spațială europeană (raportor: dl Buffetaut), JO C 220, 16.9.2003, p. 19.
Avizul CESE privind Cartea albă „Un plan de acțiune pentru punerea în aplicare a politicii spațiale europene” (raportor: dl Buffetaut), JO C 112, 30.4.2004, p. 9.

membre, constituie un pas important înainte, dacă se ține seama de faptul că:

- încă de la început, regulile pieței interne nu au fost aplicate spațiului, ca o consecință a conceptelor strategice, a programelor și a necesităților militare naționale;
- au existat diferențe substanțiale între interesele naționale, angajamentele financiare, obiectivele tehnologice și performanțele industriale; și că
- prin urmare, modelele industriale naționale prevalează adesea.

3.4 Acordul cadru din 2003 ⁽⁸⁾ dintre ESA și Uniunea Europeană a pus bazele unei planificări și unei acțiuni convergente pentru UE și ESA. În prezent, Consiliul elaborează o abordare globală care are drept scop o mai bună coordonare și o creștere a eficienței proiectelor individuale, fie ele naționale, interguvernamentale sau europene.

3.5 În opinia CESE, printre elementele importante se află: creșterea consensului și o viziune comună a statelor membre; confirmarea cooperării dintre Comisie și ESA și împărțirea responsabilităților între aceste două organisme, ceea ce ar furniza baza pentru o finanțare UE sporită; un echilibru mai bun între domeniul cercetării-dezvoltării și aplicații și, mai ales, intenția explicită de a acorda prioritate nevoilor utilizatorilor; parteneriatele public-privat și prioritățile reprezentate de „vasele amiral”, GALILEO și GMES ⁽⁹⁾, în cadrul politicii spațiale europene.

3.6 Trebuie menționat însă faptul că etapele avute în vedere fac parte dintr-un proces îndelungat, care, cu siguranță, nu a ajuns în stadiul final. Rămân încă de elaborat proiecte concrete și fluxuri de finanțare aferente.

3.7 Bugetul total pe 2005 pentru activitățile spațiale ale ESA, EUMETSAT și ale statelor membre a ajuns la 4,8 miliarde EUR (exclusiv CE) ⁽¹⁰⁾. CE va aloca peste 1,4 miliarde EUR (2007-2013) garantate pentru aplicații și activități spațiale prin programul PC7. Bugetele spațiale mondiale au ajuns să însumeze 50 miliarde EUR. Bugetul SUA este de aproximativ 40 miliarde EUR, dintre care mai mult de 50 % este destinat domeniului militar. În plus, cheltuielile americane sunt concentrate pe un concept exclusiv american, care are efecte asupra cooperării dintre diferitele instituții și întreprinderi ⁽¹¹⁾. Mai presus de toate, SUA este o piață închisă, dar suficient de mare pentru a sprijini industria spațială americană fără ca aceasta să trebuiască să concureze pe piața comercială internațională.

⁽⁸⁾ Acordul Cadru CE-ESA, din octombrie 2003, instituie o metodă de lucru și o relație mai strânsă între ESA și Comisie.

⁽⁹⁾ Monitorizare Globală pentru Mediu și Securitate.

⁽¹⁰⁾ ESA — 2 485 milioane EUR, EUMETSAT — 330 milioane EUR, statele membre (Franța, Germania, Italia, Spania) — 1 190 milioane EUR (civil) și 790 milioane EUR (militar).

⁽¹¹⁾ Pe de altă parte, eficiența unui concept american comun și a unei organizații centrale nu trebuie exagerate. Diferitele state și întreprinderi, care au fiecare reprezentanții lor în Congres, ca și propriile grupuri de presiune și rețele, influențează contractele și obiectivele. NASA suferă de asemenea din cauza birocrăției și a faptului că este un monopol.

3.8 Activitățile spațiale europene reprezintă o combinație de programe europene (interguvernamentale sau comune) și naționale. ESA nu se limitează la coordonarea unor proiecte și a înregistrat până în prezent un succes deosebit; ESA este și o agenție de cercetare și dezvoltare care concepe mari infrastructuri, eficiente la nivel european. Printre operatorii europeni spațiali mari ai ESA se numără: Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat. Pe lângă aceste programe, câteva state membre au propriile lor programe bazate pe tradiții și obiective politice și tehnologice naționale și, prin urmare, pe capacitățile, rețelele și aplicațiile naționale. Modelul european constă într-un sistem complex de programe comune și naționale.

3.9 Este posibil ca noile state membre să devină membri ai ESA, fapt care va conduce la creșterea numărului țărilor membre de la 17 la 22 ⁽¹²⁾. Ar fi util să se profite de beneficiile aduse de cunoștințele științifice existente și de consolidarea potențială a clusterelor economice.

3.10 Este foarte posibil ca programele naționale și cele ESA să se suprapună. Proiectele orientate spre apărare țin până în prezent preponderent de domeniul național. Aceasta poate duce la o lipsă de eficiență, din cauza estompării granițelor dintre tehnologiile pentru obiective militare și cele pentru obiective civile. Noua abordare globală poate contribui la creșterea convergenței.

3.11 Bugetele sunt în corelație cu infrastructurile și colectarea datelor. Cu cât relațiile cu întreprinderile și forțele pieței sunt mai bine organizate, cu atât se extind efectele multiplicatoare, prin intermediul aplicațiilor și serviciilor. În această privință, EUMETSAT (organizația europeană pentru exploatarea sateliților meteorologici) este un exemplu relevant. Acesta poate oferi un model foarte util pentru alte sectoare.

3.12 Având în vedere constrângerile bugetare, este bine că Europa se concentrează asupra priorităților și se dovedește pe deplin dispusă să coopereze la nivel internațional. Cooperarea internațională are o valoare adăugată mare, cu efecte de multiplicare uneori impresionante. Cu toate acestea, pentru a se afla pe picior de egalitate cu țările terțe, capacitățile Europei trebuie de asemenea să îndeplinească suficiente cerințe de bază, pe lângă priorități. Este de dorit ca astfel de cerințe să fie convenite de comun acord și, prin urmare, să se investească suficient în ele.

3.13 Într-un aviz recent publicat, CESE susține în totalitate proiectul GALILEO, un proiect european de navigație globală prin satelit ⁽¹³⁾. GALILEO va garanta o sincronizare mai exactă a poziției și a datelor la nivel mondial pentru aplicații civile într-o gamă largă de domenii. Proiectul este comparabil cu GPS-ul american existent, dar va prezenta noutăți față de acesta.

3.13.1 GALILEO va confirma poziția Europei în calitate de actor independent în spațiu.

3.13.2 Nu au existat posibilități de afaceri satisfăcătoare pentru sectorul din amonte. CESE salută decizia Consiliului de a finanța GALILEO, precum și elaborarea programelor. Aceste programe trebuie puse în practică fără întârziere pentru a se crea condițiile favorabile pentru sectorul din aval ⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Pe lângă obstacolele în calea unui parteneriat public-privat viabil, care este oricum o chestiune complicată în general, există un număr de alte probleme în suspensie care trebuie urgent rezolvate, în vederea unei implicări eficiente a partenerilor privați.

3.14 Pe lângă serviciile existente, GMES va oferi un set coerent de servicii, care devin în tot mai mare măsură indispensabile, bazate pe observarea Pământului. Aceasta va îmbunătăți „capacitățile de monitorizare și de evaluare ale Europei în cadrul politicii de mediu și va contribui la satisfacerea nevoilor în materie de securitate” ⁽¹⁵⁾. Evoluțiile dinamice la nivel mondial arată în ce măsură noile instrumente se dovedesc utile în abordarea noilor provocări ale mediului, schimbărilor climatice, sănătății, securității personale și colective.

3.14.1 Aceste provocări privesc o gamă foarte largă de domenii, de la dezastre naturale și crize, până la efectele schimbărilor climatice (emisiile de gaze și poluarea aerului), protecția civilă și controlul la frontiere.

3.14.2 Aplicațiile relevante în acest domeniu sunt orientate către utilizatori — aceștia provenind din grupuri diferite (oameni politici, servicii publice, întreprinderi și cetățeni), ceea ce subliniază nevoia unei mai strânse coordonări între ESA, Comisie și statele membre, precum și necesitatea unei treceri în revistă a necesităților de către CE.

3.14.3 Serviciile GMES vor favoriza elaborarea și punerea în aplicare a diferitelor politici UE. Având în vedere valoarea adăugată prevăzută a GMES, bugetul pentru 2009 va trebui să furnizeze o finanțare operațională pentru servicii și aplicațiile spațiale, pentru a sprijini politicile UE.

3.14.4 Și în cazul infrastructurii GMES, guvernul este cel căruia îi revine responsabilitatea de a colecta date într-un mod sigur și durabil. Ulterior vor trebui create condiții pentru participarea întreprinderilor private.

3.15 GALILEO, GMES și celelalte programe ilustrează împreună faptul că politica spațială devine operațională și sprijină performanțele și aplicațiile tehnologice actuale, fapt care va contribui la utilizarea de noi metode de analiză, anticipare și rezolvare a problemelor societății.

⁽¹²⁾ Inclusiv prin participarea a două țări non-UE: Elveția și Norvegia.

⁽¹³⁾ Avizul CESE privind Cartea verde privind aplicațiile navigației prin satelit (raportor: dl Buffetaut), CESE 989/2007 (în curs de publicare în Jurnalul Oficial). Avizul ia de asemenea în discuție un număr de aspecte care, potrivit CESE, ar fi trebuit prezentate în Cartea verde.

⁽¹⁴⁾ În această perspectivă, o nouă evoluție constă în faptul că industria europeană din aval se federalizează în cadrul „Serviciilor Galileo (GS)” și al Asociației Europene a Întreprinderilor de Teledetecție (EARSC).

⁽¹⁵⁾ Comunicarea privind politica spațială europeană, p. 6.

3.16 Este important ca toate statele membre, chiar și cele mai mici, precum și noile state membre, să beneficieze de politica spațială europeană. Un angajament al tuturor statelor membre este, de asemenea, în interesul comun al Uniunii ca atare.

3.17 Noile state membre vor beneficia cu siguranță de aplicații. În plus, ar trebui să li se ofere șansa de a contribui cu competențele lor științifice și cu capacitățile lor industriale de înaltă calificare, în vederea consolidării potențialului.

4. Guvernanța

4.1 Consiliul pentru spațiu s-a reunit pentru prima dată în noiembrie 2004 pentru a dezbate și a promova convergența europeană și programele cu acoperire europeană. CESE speră și preconizează că îndrumarea oferită de Consiliu în mai anul trecut va crea un context favorabil unei politici spațiale în concordanță cu ambițiile europene.

4.2 Îmbunătățirea prevederilor instituționale este întotdeauna indispensabilă pentru progres. Referitor la aceasta, CESE salută implicarea crescândă a Consiliului și a Comisiei în ceea ce privește chestiunile spațiale, precum și prevederea unei bine definite cooperări și împărțiri a responsabilităților între ESA și Comisie.

4.3 Consiliul pentru spațiu creează cadrul favorabil pentru dezbateră privind abordările interguvernamentale și comunitare, care vor trebui corelate în mod eficient.

4.4 Integrarea „spațiului” în politicile comunitare și în PC7 printr-un capitol special de politică spațială trebuie să devină vizibilă, prin implicarea tuturor DG-urilor vizate. Acest angajament general va lărgi, de asemenea, baza de reflecție strategică. În acest sens, definirea în noul tratat a unor competențe specifice ale UE în domeniul spațial se va dovedi cu siguranță foarte utilă.

4.5 Ordinea juridică, adesea trecută cu vederea, necesită o atenție specială. În contextul unui „stat unic” precum SUA, ordinea juridică reprezintă un cadru natural pentru activitățile concrete și reglementările aferente. Spre deosebire de această situație, în complexul context european — ESA, Comisie, state membre suverane — lipsește o ordine juridică bine structurată, fapt care este contra-productiv. Având în vedere extinderea activităților legate de spațiu în UE, un cadru legal/instituțional coerent și logic se va dovedi cu atât mai indispensabil.

4.6 Responsabilitatea Comisiei în ceea ce privește aplicațiile și implicarea diferitelor DG-uri va influența în mod pozitiv dezbateră și cooperarea cu sectorul privat. Aceasta va deschide noi drumuri pentru proiectele orientate către utilizatori.

4.7 Un aspect specific care trebuie menționat este prevederea din noul tratat privind legătura dintre funcțiile de înalt reprezentant pentru politică externă și cea de vicepreședinte al Comisiei, funcții care vor fi cumulate de o singură persoană.

4.8 Una dintre principalele justificări ale unei politici spațiale europene rezidă în faptul că gândirea strategică a Comisiei va avea și un efect benefic asupra abordărilor integrale la nivel național, care lipsesc adesea. Implicarea DG-urilor Comisiei va genera, de asemenea, în administrațiile naționale, rețele care vor include (potențiali) utilizatori.

4.9 Din același motiv, înființarea unui oficiu GMES în cadrul DG Întreprinderi, care are sarcina de coordonare, este întâmpinată cu deosebită satisfacție.

4.10 Implicarea Comisiei oferă politicii spațiale un loc printre celelalte politici comunitare. Aceasta va ajuta la îmbunătățirea imaginii pe care cetățenii o au despre beneficiile oferite de spațiul cosmic.

4.11 Până acum, sectorul spațial a fost prea izolat și insuficient promovat. O comunicare eficientă din partea Comisiei și a Consiliului ar trebui să evidențieze implicațiile acestui sector pentru societate. O comunicare bine orientată privind politica spațială europeană ar trebui să includă și încurajarea orientării tinerilor către acest sector și, în general, ar trebui să-i atragă pe aceștia către studii științifice și/sau tehnice.

4.12 CESE subliniază importanța majoră a unei evaluări transparente, sistematice și globale, și a unei puneri corecte în aplicare. Relația complexă dintre centrele de cercetare, autoritățile publice din UE și statele membre, precum și întreprinderile private, împreună cu structurile financiare și organizaționale complicate, impun o activitate de monitorizare. În contextul unei interacțiuni dinamice, o monitorizare eficientă va conduce la transparență și, probabil, la simplificare, precum și la noi perspective și proiecte, ca și la finanțarea acestora.

5. Principiul profitului echitabil și sectorul privat

5.1 Conceptele și programele strategice din statele membre, relațiile naționale specifice cu întreprinderile private, cooperarea interguvernamentală în interiorul și în afara UE, ca și orientarea tehnologică a ESA în calitate de agenție interguvernamentală explică principiul profitului echitabil: fiecare țară își recuperează propriile investiții în activitățile ESA sub forma contractelor ce revin întreprinderilor proprii, prin intermediul unui model complicat de subscripții și concesiuni. În circumstanțele actuale, politica industrială a ESA se dovedește a fi de succes.

5.2 În consecință, relațiile dintre guverne, institutele de cercetare, ESA și întreprinderile private reflectă modele adânc înrădăcinate, aceasta și pentru că domeniul spațial reprezintă o piață restrânsă și foarte specializată.

5.3 Trebuie avute în vedere evoluții decisive:

— necesitatea de a consolida prezența Europei în lume;

— utilizarea „Universului” în scopuri civile și în vederea unor obiective pașnice, care să includă securitatea colectivă;

— participarea politică și financiară a UE și a Comisiei la o gamă largă de domenii;

— accentul tot mai crescut pus pe aplicații și pe nevoile utilizatorilor, precum și deplasarea accentului de pe dezvoltarea tehnologică pe cererea pieței;

— noul rol al întreprinderilor private.

5.4 Consiliul susține menținerea principiului profitului echitabil în cazul ESA. În această privință, interesele statelor membre ESA nu coincid în toate aspectele. Trebuie remarcat aici că principiul profitului echitabil a evoluat deja, datorită unei abordări mai flexibile decât cea utilizată anterior, și se modernizează treptat. În opinia CESE, acest principiu ar trebui să genereze suficientă flexibilitate, pentru a stimula participarea IMM-urilor foarte specializate, active (încă) preponderent la nivel național.

5.5 În cazul participării și finanțării din partea Comisiei, normele comunitare prevalează, și anume politica în domeniul concurenței și regulile privind achizițiile publice. CESE sprijină dezvoltarea de către Comisie, a unor instrumente și norme de finanțare adecvate pentru măsuri ale Comunității în domeniul spațial, care să țină seama de particularitățile sectorului spațial și să permită o structură echilibrată a industriei spațiale din statele membre.

5.6 Un punct important care merită atenție îl reprezintă rolul întreprinderilor mici și mijlocii în dezvoltarea serviciilor. Trebuie făcută o diferență între întreprinderile mari, care operează deseori la nivel internațional, și un număr mare de întreprinderi mijlocii specializate, majoritatea naționale, în căutare de posibilități în sectorul spațial european. Este necesară sprijinirea trusturilor de IMM-uri din sectorul spațial.

5.6.1 În orice caz, rolul întreprinderilor mijlocii specializate este în creștere ⁽¹⁶⁾. Acest lucru va fi probabil și mai valabil în acest sector, datorită accentului pus pe cererea pieții și pe nevoile utilizatorilor, precum și datorită unei implicări dinamice a întreprinderilor mai mici în dezvoltarea serviciilor. Planificarea operațională și proiectele în cooperare cu întreprinderile mijlocii vor fi din ce în ce mai des întâlnite.

5.6.2 Până în prezent, politica spațială a fost în mare parte separată de celelalte sectoare ale economiei. Deplasarea centrului de interes, abordarea orizontală și cooperarea dintre ESA și Comisie vor contribui la punerea în legătură a tehnologiilor cu investițiile publice și întreprinderile private. Experiența programului EUMETSAT și dezvoltarea de servicii operaționale în acest caz se poate dovedi utilă pentru GMES.

5.6.3 În ceea ce privește sateliții, planurile de afaceri, marketingul și comercializarea pot institui practici avantajoase. Rețelele de întreprinderi mijlocii vor fi consolidate.

⁽¹⁶⁾ A se vedea, în această privință, avizul CESE privind dezvoltarea lanțului de valori și de aprovizionare în contextul european și global (raportor: dl van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Sistemele spațiale și terestre ar trebui integrate, așa cum se prevede în cazul GMES. Rețelele de senzori inteligenți pot fi și mai mult dezvoltate.

5.8 Implicarea industriei impune o definiție precisă a cererii UE. Accentul crescut pus pe servicii și nevoile utilizatorilor, pe lângă cercetare, colectarea datelor și infrastructură, implică o sincronizare delicată și constantă a științei și aplicațiilor în toată Europa ⁽¹⁷⁾.

5.9 Cu toate acestea, așa cum s-a menționat mai sus, aplicațiile trebuie sprijinite de dezvoltarea tehnologică. Printre acestea, ESTP ⁽¹⁸⁾, care reunește actori din domeniile științific și industrial, reprezintă o platformă foarte promițătoare pentru identificarea tehnologiilor dorite. Se preconizează instituirea unei Agende Strategice de Cercetare. ESTP poate, de asemenea, furniza legături cu alte domenii și sectoare industriale.

5.10 Până în prezent, principiul profitului echitabil a avut succes în dezvoltarea capacităților spațiale ale Europei. Cu toate acestea, maturitatea crescândă a pieței spațiale va necesita mai multă flexibilitate, deoarece, în general, modelele relaționale fixe nu favorizează inovarea industrială. Din cauza cererii pieței, a nevoilor utilizatorilor și dezvoltării serviciilor, este de așteptat ca în special IMM-urile să răspundă în mod corespunzător noilor cerințe și posibilități oferite de politica spațială europeană.

5.10.1 În această privință, discrepanțele mari dintre contribuțiile naționale la ESA, în special în cazul noilor state membre și al țărilor mai mici, precum și al statelor membre ESA, care nu sunt membre UE, trebuie de asemenea luate în considerare.

5.11 CESE se pronunță așadar în favoarea unei analize și unui dialog transparente și deschise, pe tema rezultatelor așteptate de Europa în următorii zece ani, în vederea menținerii și îmbunătățirii poziției acesteia la nivel mondial: care sunt obiectivele și instrumentele instituționale corespunzătoare (în ceea ce privește ESA, Comisia și statele membre) pentru realizarea unei misiuni europene comune și concertate, care să includă o contribuție dinamică a întreprinderilor mijlocii și să asigure un nivel cât mai ridicat al concurenței.

5.12 O astfel de analiză și un astfel de dialog ar trebui să trateze și modul de finanțare a ESA, și în special efectul contribuțiilor opționale și modulul în care poate arăta procedurile și integrarea progresivă a utilizării serviciilor din sectorul spațial în piața internă a UE. Pentru domeniile la care vor participa DG-urile Comisiei trebuie create norme de finanțare speciale și proceduri adecvate de repartizare a costurilor.

⁽¹⁷⁾ "... nu mai poate fi continuat monologul dublu în cadrul căruia industria invită instituțiile să își definească necesitățile, iar instituțiile invită industria să propună servicii care să răspundă necesităților acesteia". A se vedea scrisoarea ASD-Eurospace, din 20 iulie 2007, către comisarul G. Verheugen și dl J.J. Dordain, ESA.

⁽¹⁸⁾ Platforma Tehnologică Spațială Europeană, o platformă constituită din cei mai importanți parteneri, și anume: statele membre participante, ESA, industria spațială europeană (peste 100 de întreprinderi) și Eurospace, universități și laboratoare de cercetare, agențiile spațiale naționale și 21 de organizații.

5.13 Politica industrială și sectorială modernă, așa cum evoluează aceasta în diferite sectoare, se poate și ea dovedi de ajutor, având în vedere caracteristicile specifice ale sectorului spațial. Printre acestea se numără necesitatea unor tehnologii și infrastructuri finanțate din fonduri publice, dezvoltarea de prototipuri, lipsa unei piețe reale în diferite segmente, precum și o politică industrială activă în domeniul spațiului, condusă și finanțată de guvern, așa cum este cazul în SUA și în alte țări.

5.14 Un prim pas care trebuie făcut urgent în direcția industriei trebuie să constea într-o concretizare a viziunii responsabilităților politice asupra ambițiilor industriale ale Europei.

6. Apărare și securitate

6.1 Decizia Consiliului subliniază importanța sectorului spațiului pentru domeniile apărării și securității. Se discută din ce în ce mai mult despre o strategie comună privind capacitățile militare europene.

6.2 Această dezbatere se numără printre evoluțiile așteptate în domeniul politicii externe și de securitate comună. CESE salută faptul că se ajunge treptat la concluzia că securitatea nu trebuie să mai constituie o politică unică, ci o combinație de politici ale instituțiilor europene și în cadrul acestora ⁽¹⁹⁾.

6.3 Trebuie, de asemenea, avut în vedere faptul că granițele dintre aplicațiile civile și cele militare se estompează. Este recomandabilă identificarea posibilităților reciproce pentru categoriile de cerințe din ambele sectoare. Sistemele militare pot profita de pe urma misiunilor europene civile, datorită dublei utilizări a aplicațiilor civile și militare.

6.4 În prezent, proprietatea, guvernarea și bugetele în domeniul securității rămân strict naționale. Abordările care vizează obținerea de sinergii între diferite țări sunt rare, cu toate că

anumite acțiuni din sectorul apărării sunt coordonate într-un cadru european. Există mai multe opțiuni în ceea ce privește viitorul, de la un grad „scăzut” de cooperare europeană, la un adevărat model european comun.

6.5 CESE consideră că, din motive de securitate, tehnologice și bugetare, ar trebui oferite motivații de elaborare a unor sisteme viitoare care să unească țările europene.

6.6 Logica națională în domeniul securității este adânc înrădăcinată. Dar, plecând de la o viziune comună asupra viitorului, care să aibă în vedere și evoluțiile globale inevitabile, pot fi demarate proiecte concrete, iar datele bazate pe experiență pot încuraja progresul.

6.7 Pentru a evita suprapunerile inutile, această planificare ar putea prevedea o specializare și o împărțire a activității ⁽²⁰⁾. Pot fi instituite și programe de cercetare care să contribuie la dezvoltarea capacităților tehnice.

6.8 În această privință, i se poate oferi EDA ⁽²¹⁾, în calitate de factor implicat, posibilitatea de a dezvolta competențe speciale, cum ar fi definirea de capacități, propunerea de programe de dezvoltare, precum și asigurarea coordonării dintre agențiile spațiale și de apărare naționale pe de o parte, și ESA, pe de altă parte.

6.9 Noul tratat oferă, de asemenea, perspective de largire a inițiativelor din partea Comisiei și Consiliului, în vederea promovării cercetării în domeniul securității, cu toate că trebuie evitate suprapunerile și duplicările care ar putea rezulta.

6.10 Deciziile de această natură presupun pregătire și, în consecință, angajamente din partea Consiliului pentru spațiu și ale Consiliului Afaceri Generale. Îmbunătățirile de natură instituțională introduse de noul tratat vor oferi sprijin în acest sens.

Bruxelles, 13 februarie 2008

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „Astăzi, politica spațială de securitate nu este o politică unică, ci o combinație de politici duse de statele membre, Consiliul pentru spațiu și eventual EDA. Acest peisaj amestecat necesită o mai bună coordonare, în vederea raționalizării guvernantei și pentru a evita dublările”. A se vedea raportul FRS (*Fondation Pour la Recherche Stratégique*) — Paris și IAI (*Istituto Affari Internazionali*) — Roma — „Costul Non-Europei în domeniul sistemelor de sateliți”, 24 mai 2007.

⁽²⁰⁾ Un precursor poate fi considerat acordul MUSIS (*Multinational Space-based Imaging system for Surveillance, reconnaissance and observation*), semnat de șase țări, și care prevede crearea sistemului spațial multinațional de imagistică pentru supraveghere, recunoaștere și observare.

⁽²¹⁾ Agenția Europeană de Apărare.